

Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Marea Cameră)

15 noiembrie 2022*

„Trimitere preliminară – Cooperare judiciară în materie civilă – Competența, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești în materie matrimonială și în materia răspunderii părintești – Divorț – Regulamentul (CE) nr. 2201/2003 – Articolul 2 punctul 4 și articolul 21 – Noțiunea de «hotărâre judecătorească» – Recunoașterea într-un stat membru a desfacerii unei căsătorii convenite printr-un acord între soți și pronunțate de un ofițer de stare civilă dintr-un alt stat membru – Criteriu care permite să se stabilească existența unei «hotărâri judecătorești»”

În cauza C-646/20,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Bundesfinanzhof (Curtea Federală de Justiție, Germania), prin decizia din 28 octombrie 2020, primită la Curte la 1 decembrie 2020, în procedura

Senatsverwaltung für Inneres und Sport, Standesamtsaufsicht,

împotriva

TB,

cu participarea:

Standesamt Mitte von Berlin,

RD,

CURTEA (Marea Cameră),

compusă din domnul K. Lenaerts, președinte, domnul L. Bay Larsen, vicepreședinte, domnul A. Arabadjiev, doamna A. Prechal, domnii E. Regan și M. Safjan (raportor) și doamna M. L. Arastey Sahún, președinți de cameră, domnii M. Ilešič, J.-C. Bonichot, S. Rodin, I. Jarukaitis, A. Kumin, M. Gavalec și Z. Csehi și doamna O. Spineanu-Matei, judecători,

avocat general: domnul A. M. Collins,

grefier: doamna M. Krausenböck, administratoare,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 8 februarie 2022,

* Limba de procedură: germana.

luând în considerare observațiile prezentate:

- pentru guvernul german, de J. Möller, M. Hellmann și U. Kühne, în calitate de agenți;
- pentru guvernul estonian, de N. Grünberg, în calitate de agent;
- pentru guvernul francez, de A. Daniel și A.-L. Desjonquères, în calitate de agenți;
- pentru guvernul italian, de G. Palmieri, în calitate de agent, asistată de G. Natale, avvocato dello Stato;
- pentru guvernul polonez, de B. Majczyna și S. Żyrek, în calitate de agenți;
- pentru Comisia Europeană, de H. Leupold, M. Wilderspin și W. Wils, în calitate de agenți,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 5 mai 2022,

pronunță prezenta

Hotărâre

- 1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea Regulamentului (CE) nr. 2201/2003 al Consiliului din 27 noiembrie 2003 privind competența, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești în materie matrimonială și în materia răspunderii părintești, de abrogare a Regulamentului (CE) nr. 1347/2000 (JO 2003, L 338, p. 1, Ediție specială, 19/vol. 6, p. 183, denumit în continuare „Regulamentul Bruxelles Ila”).
- 2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între Senatsverwaltung für Inneres und Sport, Standesamtsaufsicht (Ministerul Afacerilor Interne și al Sportului, autoritatea competentă pentru supravegherea serviciilor de stare civilă din Berlin, Germania) (denumită în continuare „autoritatea de supraveghere a serviciilor de stare civilă”), pe de o parte, și TB, pe de altă parte, în legătură cu refuzul acestei autorități de a autoriza transcrierea în registrul german al căsătoriilor a divorțului dintre TB și RD, obținut pe cale extrajudiciară în Italia, în lipsa recunoașterii prealabile a acestui divorț de către autoritatea judiciară germană competentă.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

Convenția de la Bruxelles

- 3 Articolul 25 din Convenția din 27 septembrie 1968 privind competența judiciară și executarea hotărârilor judecătorești în materie civilă și comercială (JO 1972, L 299, p. 32, Ediție specială, 19/vol. 10, p. 3), astfel cum a fost modificată prin convențiile succesive privind aderarea noilor state membre la această convenție (denumită în continuare „Convenția de la Bruxelles”), prevede:
„În sensul prezentei convenții, prin hotărâre judecătorească se înțelege orice hotărâre pronunțată de o instanță dintr-un stat contractant, indiferent de denumirea care-i este dată, cum ar fi sentință, ordin,

decizie sau mandat de executare, precum și actul prin care grefierul stabilește valoarea cheltuielilor de judecată.”

Regulamentul Bruxelles Iia

4 Considerentele (1), (2), (8), (21) și (22) ale Regulamentului Bruxelles Iia aveau următorul cuprins:

„(1) Comunitatea Europeană și-a stabilit ca obiectiv crearea unui spațiu de libertate, securitate și justiție în cadrul căruia se asigură libera circulație a persoanelor. În acest scop, Comunitatea adoptă în special măsurile în domeniul cooperării judiciare în materie civilă necesare pentru buna funcționare a pieței interne.

(2) Consiliul European de la Tampere a aprobat principiul recunoașterii reciproce a hotărârilor judecătorești ca piatră de temelie pentru crearea unui spațiu judiciar veritabil [...]

[...]

(8) În ceea ce privește hotărârile judecătorești de divorț, de separare de drept sau de anulare a căsătoriei, prezentul regulament ar trebui să se aplice numai desfacerii unei legături matrimoniale și nu ar trebui să reglementeze probleme precum cauzele de divorț, efectele patrimoniale ale căsătoriei sau alte eventuale măsuri accesorii.

[...]

(21) Recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești pronunțate într-un stat membru ar trebui să se bazeze pe principiul încrederii reciproce, iar motivele de refuz al recunoașterii ar trebui reduse la minimumul necesar.

(22) Actele autentice și acordurile între părți care sunt executorii într-un stat membru ar trebui asimilate «hotărârilor judecătorești» în scopul aplicării normelor de recunoaștere și de executare.”

5 Articolul 1 din acest regulament avea următorul cuprins:

„(1) Prezentul regulament se aplică, oricare ar fi natura instanței, materiilor civile privind:

(a) divorțul, separarea de drept și anularea căsătoriei;

(b) atribuirea, exercitarea, delegarea, retragerea totală sau parțială a răspunderii părintești.

[...]

(3) Prezentul regulament nu se aplică:

[...]

(e) obligației de întreținere;

[...]”

6 Articolul 2 din regulamentul menționat prevedea:

„În sensul prezentului regulament:

1. «instanță judecătorească» înseamnă toate autoritățile din statele membre competente în materiile care intră sub incidența domeniului de aplicare al prezentului regulament în temeiul articolului 1;

[...]

3. «stat membru» înseamnă toate statele membre, cu excepția Danemarcei;

4. «hotărâre judecătorească» înseamnă orice hotărâre de divorț, de separare de drept sau de anulare a unei căsătorii, precum și orice hotărâre judecătorească privind răspunderea părintească pronunțată de o instanță judecătorească a unui stat membru, oricare ar fi denumirea hotărârii, inclusiv termenii «decizie», «sentință» sau «ordonanță»;

[...]”

7 Sub titlul „Recunoaștere și executare”, capitolul III din Regulamentul Bruxelles Iia cuprindea secțiunea 1, intitulată „Recunoaștere”, în care figurau articolele 21-27 din acest regulament.

8 Articolul 21 din regulamentul menționat prevedea:

„(1) Hotărârile judecătorești pronunțate într-un stat membru se recunosc în celelalte state membre fără a fi necesar să se recurgă la vreo procedură.

(2) În special și fără a aduce atingere alineatului (3), nu este necesară nicio procedură pentru actualizarea actelor de stare civilă ale unui stat membru pe baza unei hotărâri pronunțate în alt stat membru în materie de divorț, separare de drept sau anulare a căsătoriei care nu mai poate fi supusă niciunei căi de atac în conformitate cu dreptul respectivului stat membru.

[...]”

9 Potrivit articolului 22 din același regulament, intitulat „Motive de refuz al recunoașterii hotărârilor judecătorești pronunțate în materie de divorț, de separare de drept sau de anulare a căsătoriei”:

„O hotărâre judecătorească pronunțată în materie de divorț, de separare de drept sau de anulare a căsătoriei nu se recunoaște:

- (a) în cazul în care recunoașterea contravine în mod evident ordinii publice a statului membru în care se solicită aceasta;

[...]”

10 Articolul 25 din Regulamentul Bruxelles IIa avea următorul conținut:

„Recunoașterea unei hotărâri judecătorești nu poate fi refuzată pe motiv că dreptul statului membru în care se solicită aceasta nu permite divorțul, separarea de drept sau anularea căsătoriei pe baza unor fapte identice.”

11 În secțiunea 3 din capitolul III din acest regulament, intitulată „Dispoziții comune secțiunilor 1 și 2”, figura printre altele articolul 39 din Regulamentul Bruxelles IIa, care prevedea:

„Instanța judecătorească sau autoritatea competentă din statul membru de origine eliberează, la cererea oricărei părți interesate, un certificat utilizând formularul al cărui model este prezentat în anexa I (hotărâri judecătorești în materie matrimonială) sau în anexa II (hotărâri judecătorești în materia răspunderii părintești).”

12 Secțiunea 5 din acest capitol III, intitulată „Acte autentice și acorduri”, cuprindea doar articolul 46 din acest regulament, care avea următorul cuprins:

„Actele autentice primite și executorii într-un stat membru, precum și acordurile între părți, executorii în statul membru de origine, sunt recunoscute și considerate executorii în aceleași condiții ca și hotărârile.”

Regulamentul Bruxelles IIB

13 Conform articolului 104 alineatul (1) din Regulamentul (UE) 2019/1111 al Consiliului din 25 iunie 2019 privind competența, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești în materie matrimonială și în materia răspunderii părintești și privind răpirea internațională de copii (JO 2019, L 178, p. 1, rectificare în JO 2020, L 347, p. 52, denumit în continuare „Regulamentul Bruxelles IIB”), acest regulament reformează Regulamentul Bruxelles IIa, care a fost abrogat de la 1 august 2022. Cu toate acestea, în aplicarea articolului 100 alineatul (2) din Regulamentul Bruxelles IIB, Regulamentul Bruxelles IIa continuă să se aplice hotărârilor pronunțate în procedurile judiciare inițiate, actelor autentice întocmite sau înregistrate în mod formal și acordurilor care au devenit executorii în statul membru în care au fost încheiate înainte de 1 august 2022. Ținând seama de data faptelor din litigiul principal, acesta este guvernat, așadar, de Regulamentul Bruxelles IIa.

14 Considerentul (14) al Regulamentului Bruxelles IIB enunță:

„În conformitate cu jurisprudența Curții de Justiție, termenului «instanță» ar trebui să i se atribuie un înțeles larg, astfel încât să cuprindă și autorități administrative sau alte autorități, cum ar fi notarii, care își exercită competența în anumite chestiuni în materie matrimonială sau în materia răspunderii părintești. Orice acord aprobat de instanță în urma examinării fondului în conformitate cu dreptul și cu procedurile naționale ar trebui să fie recunoscut sau executat ca o «hotărâre». Alte acorduri care dobândesc efecte juridice obligatorii în statul membru de origine în urma intervenției formale a unei autorități publice sau a unei alte autorități, astfel cum a fost comunicată Comisiei de un stat membru în acest scop, ar trebui să fie executate în alte state membre în conformitate cu dispozițiile specifice din prezentul regulament privind actele autentice și acordurile. Prezentul regulament nu ar trebui să permită libera circulație a unor simple acorduri private. Cu toate acestea, ar trebui să circule acordurile care nu sunt nici

hotărâre, nici act autentic, dar au fost înregistrate de o autoritate publică competentă să facă acest lucru. Astfel de autorități publice pot include notarii care înregistrează acorduri, chiar și atunci când exercită o profesie liberală.”

- 15 Articolul 30 din acest regulament prevede:

„(1) Hotărârile pronunțate într-un stat membru se recunosc în celelalte state membre fără a fi necesar să se recurgă la vreo procedură specială.

(2) În special și fără a aduce atingere alineatului (3), nu este necesară nicio procedură specială pentru actualizarea actelor de stare civilă ale unui stat membru pe baza unei hotărâri pronunțate în alt stat membru în materie de divorț, de separare de drept sau de anulare a căsătoriei care nu mai poate fi supusă niciunei căi de atac în conformitate cu dreptul respectivului stat membru.

[...]”

- 16 Articolul 65 din regulamentul menționat prevede:

„(1) Actele autentice și acordurile privind separarea de drept și divorțul, care au efecte juridice obligatorii în statul membru de origine, sunt recunoscute în celelalte state membre fără a fi necesară vreo procedură specială. Secțiunea 1 din prezentul capitol se aplică în consecință, cu excepția cazului în care se prevede altfel în prezenta secțiune.

(2) Actele autentice și acordurile în materia răspunderii părintești, care produc efecte juridice obligatorii și sunt executorii în statul membru de origine, sunt recunoscute și executate în celelalte state membre fără a fi necesară vreo hotărâre de încuviințare a executării. Secțiunile 1 și 3 din prezentul capitol se aplică în consecință, cu excepția cazului în care se prevede altfel în prezenta secțiune.”

Dreptul german

- 17 Articolul 97 alineatul 1 a doua teză din Gesetz über das Verfahren in Familiensachen und in den Angelegenheiten der freiwilligen Gerichtsbarkeit (Legea privind procedura în materie matrimonială și procedura necontencioasă) din 17 decembrie 2008 (BGBl. 2008 I, p. 2586), în versiunea aplicabilă litigiului principal (denumită în continuare „FamFG”), prevede că „[d]ispozițiile cuprinse în actele Uniunii Europene nu sunt afectate” de cele ale FamFG.

- 18 Articolul 107 din FamFG, intitulat „Recunoașterea hotărârilor judecătorești străine în materie matrimonială”, prevede la alineatul 1:

„Hotărârile pronunțate în străinătate prin care se anulează, se desființează sau se desface o căsătorie cu sau fără menținerea legăturii matrimoniale sau prin care se constată existența sau inexistența unei căsătorii între părți sunt recunoscute numai dacă autoritatea judiciară competentă a landului a constatat că sunt îndeplinite condițiile pentru recunoaștere. Atunci când hotărârea a fost pronunțată de o instanță judecătorească sau de o autoritate a statului ai cărui cetățeni erau cei doi soți la data pronunțării hotărârii, recunoașterea nu depinde de o constatare a autorității judiciare competente a landului.”

- 19 Articolul 3 din Personenstandsgesetz (Legea privind starea civilă) din 19 februarie 2007 (BGBl. 2007 I, p. 122), în versiunea aplicabilă litigiului principal (denumit în continuare „PStG”), este intitulat „Registrul de stare civilă”. Alineatul 1 al acestui articol are următorul cuprins:

„În domeniul său de competență, serviciul de stare civilă ține:

1) un registru al căsătoriilor (articolul 15);

[...]”

- 20 Articolul 5 din PStG, intitulat „Actualizarea registrului de stare civilă”, prevede la alineatul 1:

„Înscrierile în registru se completează și se rectifică în conformitate cu dispozițiile prezentei legi (actualizate).”

- 21 Intitulat „Actualizare”, articolul 16 din PStG prevede la alineatul 1:

„Înscrierea în registrul căsătoriilor menționează actele ulterioare privind

[...]

3) anularea căsătoriei sau divorțul;

[...]”

Dreptul italian

- 22 Decreto-legge n° 132 – Misure urgenti di degiurisdizionalizzazione ed altri interventi per la decozione dell’arretrato in materia di processo civile (Decretul-lege nr. 132 privind măsuri urgente de soluționare extrajudiciară și alte intervenții pentru reducerea întârzierilor în procedurile civile) din 12 septembrie 2014 (GURI nr. 212 din 12 septembrie 2014), convertit în lege, cu modificări, prin Legea nr. 162 din 10 noiembrie 2014 (GURI nr. 261 din 10 noiembrie 2014) (denumit în continuare „Decretul-lege nr. 132/2014”), prevede, în primele două paragrafe ale articolului 12, intitulat „Separarea prin acordul soților, cererea de desfacere a căsătoriei sau de încetare a efectelor civile ale căsătoriei și de modificare a condițiilor de separare sau de divorț în fața ofițerului de stare civilă”, că soții, asistați eventual de un avocat, pot printre altele să încheie în fața ofițerului de stare civilă competent un acord privind desfacerea căsătoriei sau încetarea efectelor civile ale căsătoriei, cu condiția să nu aibă copii minori sau copii majori fără capacitate juridică, cu handicap grav sau care nu sunt independenți din punct de vedere financiar.

- 23 Articolul 12 alineatul 3 din Decretul-lege nr. 132/2014 prevede de asemenea că ofițerul de stare civilă primește de la fiecare dintre părți personal o declarație potrivit căreia doresc desfacerea căsătoriei ori să pună capăt efectelor civile ale căsătoriei, în condițiile convenite între ele, că acordul nu poate conține prevederi privind transferuri patrimoniale, că actul care conține acordul se întocmește și se semnează imediat după primirea declarațiilor soților, că acordul menționat înlocuiește hotărârile judecătorești prin care se încheie procedurile de desfacere a căsătoriei și de încetare a efectelor civile ale căsătoriei și că, la primirea declarațiilor soților, ofițerul de stare civilă îi invită pe aceștia să se prezinte în fața sa cel mai devreme la 30 de zile de la primirea declarațiilor pentru a confirma acordul, neprezentarea echivalând cu lipsa confirmării acordului.

- 24 O circulară a Ministero della Giustizia (Ministerul Justiției, Italia) din 22 mai 2018 privind Decretul-lege nr. 132/2014 desemnează ofițerul de stare civilă ca autoritate competentă, în Italia, să emită certificatul prevăzut la articolul 39 din Regulamentul Bruxelles Iia.

Litigiul principal și întrebările preliminare

- 25 TB, cu dublă cetățenie, germană și italiană, s-a căsătorit cu RD, cetățean italian, la 20 septembrie 2013 în fața Standesamt Mitte von Berlin (Serviciul de Stare Civilă din Berlin-Mitte, Germania). Căsătoria a fost înscrisă în registrul căsătoriilor din Berlin.
- 26 La 30 martie 2017, TB și RD s-au prezentat pentru prima dată în fața ofițerului de stare civilă din Parma (Italia) în vederea inițierii unei proceduri de divorț pe cale extrajudiciară, în temeiul articolului 12 din Decretul-lege nr. 132/2014. La 11 mai 2017, aceștia s-au prezentat pentru a doua oară în fața ofițerului de stare civilă pentru a-și confirma declarațiile. În urma unei a treia înfățișări, la 15 februarie 2018, TB și RD au declarat, referindu-se la declarația lor din 30 martie 2017, că doreau desfacerea căsătoriei, precizând de asemenea că nu era pendinte nicio procedură în această privință. Întrucât aceste declarații au mai fost confirmate și la 26 aprilie 2018 în fața ofițerului menționat, acesta i-a eliberat lui TB, la 2 iulie 2018, certificatul prevăzut la articolul 39 din Regulamentul Bruxelles Iia, care atestă divorțul dintre acesta și RD cu efecte de la 15 februarie 2018.
- 27 TB a solicitat Serviciului de Stare Civilă din Berlin-Mitte să înscrie divorțul în registrul căsătoriilor din Berlin, în conformitate cu dispozițiile PStG. Ridicând problema dacă înscrierea nu impunea însă în prealabil o recunoaștere în temeiul articolului 107 din FamFG, acest serviciu, prin intermediul autorității de supraveghere a stării civile, a sesizat Amtsgericht (Tribunalul Districtual, Germania) competent cu acest aspect.
- 28 Prin ordonanța din 1 iulie 2019, instanța menționată a stabilit că înscrierea divorțului pe cale extrajudiciară dintre TB și RD în registrul căsătoriilor era posibilă numai după o recunoaștere, în temeiul articolului 107 alineatul 1 prima teză din FamFG, de către autoritatea judiciară competentă a landului, în speță Senatsverwaltung für Justiz, Verbraucherschutz und Antidiskriminierung (Ministerul Justiției, Protecției Consumatorilor și Combaterii Discriminării din Berlin, Germania) (denumit în continuare „Ministerul Justiției din Berlin”).
- 29 Cererea de recunoaștere depusă de TB la Ministerul Justiției din Berlin a fost însă respinsă de acesta pentru motivul că recunoașterea nu privea o hotărâre judecătorească care necesita o recunoaștere. Acțiunea formulată de TB împotriva respingerii acestei cereri este încă pendinte la Kammergericht Berlin (Tribunalul Regional Superior din Berlin, Germania).
- 30 Pe de altă parte, TB a formulat o acțiune împotriva ordonanței din 1 iulie 2019, care a fost admisă de Kammergericht Berlin (Tribunalul Regional Superior din Berlin). Acesta din urmă a interzis astfel Serviciului de Stare Civilă din Berlin-Mitte să condiționeze înscrierea în registrul căsătoriilor a divorțului dintre TB și RD obținut în Italia de recunoașterea prealabilă de către Ministerul Justiției din Berlin.
- 31 Autoritatea de supraveghere a stării civile a sesizat Bundesgerichtshof (Curtea Federală de Justiție, Germania), instanța de trimitere, cu un recurs împotriva acestei decizii, pentru a obține confirmarea ordonanței din 1 iulie 2019.

- 32 Instanța de trimitere ridică problema dacă, având în vedere noțiunea de „hotărâre judecătorească” prevăzută la articolul 21 din Regulamentul Bruxelles IIA coroborat cu articolul 2 punctul 4 din acest regulament, normele cuprinse în regulamentul menționat în materie de recunoaștere a hotărârilor judecătorești de divorț sunt aplicabile în cazul unui divorț care rezultă dintr-un acord încheiat de soți și pronunțat de un ofițer de stare civilă dintr-un stat membru în conformitate cu legislația acestuia din urmă. În cazul unui răspuns afirmativ și ținând seama de faptul că aceste norme nu sunt afectate, potrivit articolului 97 alineatul 1 a doua teză din FamFG, de cele ale legislației germane, în Germania nu ar fi necesară nicio procedură de recunoaștere. Prin urmare, ar trebui să se stabilească dacă noțiunea de „hotărâre judecătorească”, în sensul acestor dispoziții ale Regulamentului Bruxelles IIA, trebuie interpretată în sensul că vizează numai actele care provin de la o instanță sau de la o autoritate care exercită prerogative de putere publică și care au un efect constitutiv de drepturi sau dacă aceasta cuprinde și actele juridice private care țin de voința autonomă a părților, adoptate fără o astfel de participare cu efect constitutiv a unei autorități de stat, cum ar fi cazul procedurii prevăzute în Italia la articolul 12 din Decretul-lege nr. 132/2014.
- 33 Instanța de trimitere apreciază că nici modul de redactare a dispozițiilor menționate, nici concluziile care se desprind din Hotărârea din 20 decembrie 2017, Sahyouni (C-372/16, EU:C:2017:988), nu permit clarificarea fără echivoc a acestei probleme, chiar dacă o parte din doctrina germană reține o interpretare largă a acestui mod de redactare, care ar permite să se considere că normele care figurează în Regulamentul Bruxelles IIA în materia recunoașterii hotărârilor de divorț se aplică divorțurilor obținute în urma unei proceduri extrajudiciare precum cel prevăzut de reglementarea italiană în discuție în litigiul principal.
- 34 Deși aceeași parte a doctrinei susține că o asemenea interpretare este justificată în raport cu finalitatea Regulamentului Bruxelles IIA, care constă în a asigura o recunoaștere ușoară în materia cauzelor matrimoniale în Uniune, instanța de trimitere înclină spre o interpretare contrară. Potrivit acestei instanțe, Regulamentul Bruxelles IIA se întemeiază pe premisa potrivit căreia numai o hotărâre de divorț pronunțată de o autoritate publică și căreia i se atribuie un efect constitutiv de drepturi permite garantarea protecției soțului „celui mai defavorizat” împotriva dezavantajelor legate de divorț, o asemenea autoritate fiind astfel în măsură să împiedice divorțul prin exercitarea competenței sale de control. Or, nu aceasta ar fi situația atunci când temeiul juridic al desfacerii căsătoriei ține de voința autonomă a soților exprimată într-un act juridic privat, iar participarea autorității publice se limitează la funcții de prevenire, de clarificare, de probă sau de consiliere fără vreo putere de control asupra fondului.
- 35 Instanța de trimitere adaugă că o asemenea abordare este susținută, pe de o parte, de faptul că, la momentul adoptării Regulamentului Bruxelles IIA, nu exista în dreptul statelor membre de la acea dată nicio procedură de divorț pe cale extrajudiciară, astfel încât legiuitorul Uniunii nu a putut lua în considerare această situație. Pe de altă parte, din dispozițiile Regulamentului Bruxelles IIB, care a abrogat și a înlocuit Regulamentul Bruxelles IIA de la 1 august 2022, ar rezulta că legiuitorul Uniunii a prevăzut între timp norme care reglementează divorțuri precum cel prevăzut de reglementarea italiană în discuție în litigiul principal, ceea ce nu ar fi fost cazul în temeiul Regulamentului Bruxelles IIA.
- 36 În ipoteza în care Curtea ar urma să considere că nu există o „hotărâre judecătorească”, în sensul articolului 21 din Regulamentul Bruxelles IIA coroborat cu articolul 2 punctul 4 din acest regulament, în cazul divorțurilor precum cel prevăzut de reglementarea italiană în discuție în litigiul principal, instanța de trimitere solicită să se stabilească dacă recunoașterea unui astfel de divorț este totuși posibilă în temeiul articolului 46 din regulamentul menționat. Instanța de trimitere are tendința de a exclude o asemenea posibilitate ca urmare a faptului că această

dispoziție, spre deosebire de dispoziția corespunzătoare prevăzută în Regulamentul Bruxelles IIb, menționează numai actele autentice și acordurile dintre părți „executorii”, ceea ce nu ar privi materia divorțului, ci numai pe cea a răspunderii părintești.

- 37 Cu toate acestea, instanța de trimitere arată că, potrivit unei părți a doctrinei germane, articolul 46 din Regulamentul Bruxelles IIa este aplicabil în cazul divorțurilor precum cel prevăzut de reglementarea italiană în discuție în litigiul principal.
- 38 În aceste condiții, Bundesfinanzhof (Curtea Federală de Justiție) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

- „1) O desfacere a căsătoriei în temeiul articolului 12 din [Decretul-lege nr. 132/2014] constituie o hotărâre judecătorească de divorț în sensul Regulamentului Bruxelles IIa?
- 2) În cazul unui răspuns negativ la prima întrebare: o desfacere a căsătoriei în temeiul articolului 12 din [Decretul-lege nr. 132/2014] trebuie să fie tratată conform reglementării prevăzute la articolul 46 din Regulamentul Bruxelles IIa în privința actelor autentice și a acordurilor?”

Cu privire la întrebările preliminare

Cu privire la prima întrebare

- 39 Prin intermediul primei întrebări, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 2 punctul 4 din Regulamentul Bruxelles IIa trebuie interpretat, în special în vederea aplicării articolului 21 alineatul (1) din acest regulament, în sensul că un act de divorț întocmit de un ofițer de stare civilă dintr-un stat membru, care cuprinde un acord de divorț încheiat de soți și confirmat de aceștia în fața respectivului ofițer în conformitate cu condițiile prevăzute de reglementarea acestui stat membru, constituie o „hotărâre judecătorească” în sensul articolului 2 punctul 4 menționat.
- 40 Trebuie amintit că, potrivit unei jurisprudențe constante a Curții, atât din cerința aplicării uniforme a dreptului Uniunii, cât și din principiul egalității rezultă că termenii unei dispoziții de drept al Uniunii care nu conține nicio trimitere expresă la dreptul statelor membre pentru a stabili sensul și domeniul său de aplicare trebuie, în mod normal, să primească în întreaga Uniune Europeană o interpretare autonomă și uniformă, care trebuie stabilită ținând seama nu numai de termenii acestei dispoziții, ci și de contextul său și de obiectivele urmărite de reglementarea din care ea face parte [Hotărârea din 31 martie 2022, Bundesamt für Fremdenwesen und Asyl și alții (Internarea unui solicitant de azil într-un spital de psihiatrie), C-231/21, EU:C:2022:237, punctul 42, precum și jurisprudența citată].
- 41 Ținând seama de faptul că nicio dispoziție din Regulamentul Bruxelles IIa, în special articolul 2 punctul 4 din acesta, nu conține nicio trimitere expresă la dreptul statelor membre pentru a stabili sensul și domeniul de aplicare al termenului „hotărâre judecătorească” vizat în special atât în cuprinsul acestei dispoziții, cât și al articolului 21 din regulamentul menționat, se impune să se considere că acest termen trebuie să primească o interpretare autonomă și uniformă în dreptul Uniunii, în conformitate cu metodologia amintită la punctul anterior.

- 42 În această privință, trebuie amintit că reiese atât din dispozițiile coroborate ale articolului 67 alineatele (1) și (4) și ale articolului 81 alineatele (1) și (2) TFUE, cât și din dispozițiile coroborate, anterioare, ale articolului 61 litera (c) și ale articolului 65 litera (a) CE, că, pentru a constitui un spațiu de libertate, securitate și justiție, Uniunea dezvoltă o cooperare judiciară în materie civilă cu incidență transfrontalieră, asigurând printre altele, în special atunci când este necesar pentru buna funcționare a pieței interne, recunoașterea reciprocă între statele membre a deciziilor judiciare și extrajudiciare și executarea acestora.
- 43 În acest context, atât principiul încrederii reciproce între statele membre, cât și principiul recunoașterii reciproce a hotărârilor judecătorești, care are la bază el însuși încrederea reciprocă dintre acestea din urmă, au în dreptul Uniunii o importanță fundamentală, având în vedere că permit crearea și menținerea unui spațiu fără frontiere interne (Hotărârea din 9 martie 2017, Pula Parking, C-551/15, EU:C:2017:193, punctul 51 și jurisprudența citată).
- 44 În acest context, Regulamentul Bruxelles IIa urmărește, astfel cum reiese din considerentele (1), (2) și (21) ale acestuia, facilitarea printre altele, în temeiul principiului încrederii reciproce ca piatră de temelie pentru crearea unui veritabil spațiu judiciar, a recunoașterii hotărârilor judecătorești pronunțate în statele membre în materie de divorț, reducând la minimum necesar motivele de refuz al recunoașterii unor asemenea hotărâri (a se vedea în acest sens Hotărârea din 16 ianuarie 2019, Liberato, C-386/17, EU:C:2019:24, punctele 41 și 46, precum și jurisprudența citată).
- 45 Astfel, articolul 21 alineatele (1) și (2) din Regulamentul Bruxelles IIa coroborat cu articolul 1 alineatul (1) litera (a) și cu articolul 25 din acest regulament prevede printre altele că, exceptând cazul în care nu este dovedit unul dintre motivele de refuz al recunoașterii indicate în mod exhaustiv la articolul 22 din regulamentul menționat, interpretat în lumina considerentului (21) al acestuia, hotărârile judecătorești pronunțate într-un stat membru în materie de divorț trebuie recunoscute în celelalte state membre fără a fi necesar să se recurgă la vreo procedură, precizându-se, pe de o parte, că, pentru actualizarea actelor de stare civilă în statul membru în care se solicită aceasta, hotărârea trebuie să nu mai poată fi supusă niciunei căi de atac în conformitate cu dreptul respectivului stat membru și, pe de altă parte, că recunoașterea unei hotărâri judecătorești nu poate fi refuzată pe motiv că dreptul statului membru în care se solicită aceasta nu permite divorțul pe baza unor fapte identice.
- 46 În ceea ce privește noțiunea de „hotărâre judecătorească”, în sensul articolului 2 punctul 4 din Regulamentul Bruxelles IIa, trebuie arătat că, în materie de divorț, aceasta cuprinde „orice hotărâre de divorț [...] pronunțată de o instanță judecătorească a unui stat membru, oricare ar fi denumirea hotărârii, inclusiv termenii «decizie», «sentință» sau «ordonanță»”. Noțiunea de „instanță judecătorească” este definită ea însăși, la punctul 1 al acestui articol, ca fiind toate „autoritățile din statele membre competente în materiile care intră sub incidența domeniului de aplicare a prezentului regulament în temeiul articolului 1”. Pe de altă parte, trebuie precizat că, în temeiul articolului 2 punctul 3 din Regulamentul Bruxelles IIa, sintagma „stat membru” cuprinde toate statele membre ale Uniunii, cu excepția Regatului Danemarcei.
- 47 Prin urmare, din interpretarea coroborată a articolului 1 alineatul (1) litera (a) și a articolului 2 punctele 1, 3 și 4 din Regulamentul Bruxelles IIa rezultă că noțiunea de hotărâre judecătorească în materie de divorț vizează orice hotărâre de divorț, indiferent de denumirea acesteia, care este pronunțată de o autoritate competentă a unui stat membru, cu excepția autorităților din Regatul Danemarcei.

- 48 Reiese din această definiție dată chiar de Regulamentul Bruxelles Iia că, astfel cum a arătat domnul avocat general în esență la punctele 34 și 36 din concluzii, acest regulament poate include hotărârile de divorț intervenite în urma unei proceduri atât judiciare, cât și extrajudiciare, în măsura în care dreptul statelor membre conferă autorităților extrajudiciare competențe în materie de divorț.
- 49 Rezultă că orice hotărâre pronunțată de asemenea autorități extrajudiciare competente în materie de divorț într-un stat membru, cu excepția Regatului Danemarcei, trebuie, în temeiul articolului 21 din Regulamentul Bruxelles Iia, să fie recunoscută automat în celelalte state membre, cu excepția Regatului Danemarcei, fără a aduce atingere, pe de o parte, aplicării articolului 22 din acest regulament în ceea ce privește motivele de refuz al recunoașterii și, pe de altă parte, faptului că, pentru actualizarea actelor de stare civilă în statul membru în care se solicită aceasta, hotărârea trebuie să nu mai poată fi supusă niciunei căi de atac.
- 50 Este necesar să se precizeze că această interpretare a noțiunii de „hotărâre judecătorească” nu poate fi infirmată de faptul că niciun stat membru nu prevăzuse încă în legislația sa, cu ocazia elaborării și a adoptării Regulamentului Bruxelles Iia, posibilitatea soților de a divorța pe cale extrajudiciară. Astfel, interpretarea menționată rezultă în mod direct din definițiile largi și deschise ale noțiunilor de „instanță judecătorească” și „hotărâre judecătorească” menționate la punctele 1 și, respectiv, 4 ale articolului 2 din acest regulament.
- 51 În plus, aceeași interpretare este confirmată de obiectivul urmărit de Regulamentul Bruxelles Iia, care este printre altele astfel cum reiese din cuprinsul punctelor 42-44 din prezenta hotărâre, de a facilita, în temeiul principiului încrederii reciproce care stă la baza creării unui veritabil spațiu judiciar la nivelul Uniunii, recunoașterea hotărârilor judecătorești pronunțate în statele membre, inclusiv în materie de divorț.
- 52 Astfel cum reiese din elementele expuse de instanța de trimitere în cererea sa de decizie preliminară și amintite la punctele 32-34 din prezenta hotărâre, această instanță ridică însă și problema gradului de control pe care trebuie să îl exercite autoritatea competentă în materie de divorț pentru ca actul de divorț pe care îl întocmește, în special în cadrul unui divorț prin acordul soților, să poată fi calificat drept „hotărâre judecătorească”, în sensul articolului 2 punctul 4 din Regulamentul Bruxelles Iia, în vederea aplicării articolului 21 alineatul (1) din acest regulament.
- 53 În această privință, rezultă din jurisprudența Curții că Regulamentul Bruxelles Iia acoperă numai divorțurile pronunțate fie de o instanță statală, fie de o autoritate publică sau sub controlul său, ceea ce exclude simplele divorțuri private precum cel care rezultă dintr-o declarație unilaterală a unuia dintre soți în fața unei instanțe religioase (a se vedea în acest sens Hotărârea din 20 decembrie 2017, Sahyouni, C-372/16, EU:C:2017:988, punctele 39-43, 48 și 49).
- 54 Se poate deduce din această jurisprudență că orice autoritate publică chemată să pronunțe o „hotărâre judecătorească”, în sensul articolului 2 punctul 4 din Regulamentul Bruxelles Iia, trebuie să păstreze controlul pronunțării divorțului, ceea ce presupune, în cadrul divorțurilor prin acordul soților, ca ea să procedeze la o analiză a condițiilor divorțului în raport cu dreptul național, precum și a existenței și validității consimțământului soților de a divorța.
- 55 Cerința unei examinări, în sensul punctului precedent, ca element caracteristic al noțiunii de hotărâre judecătorească poate fi dedusă și din Hotărârea din 2 iunie 1994, Solo Kleinmotoren (C-414/92, EU:C:1994:221). La punctele 15-17 din această hotărâre, Curtea a decis, în ceea ce privește articolul 25 din Convenția de la Bruxelles, redactat în termeni în mare parte identici cu

cei ai articolului 2 punctul 4 din Regulamentul Bruxelles IIa, cu excepția notabilă a faptului că numai hotărârile judecătorești sunt vizate de această dispoziție din convenția menționată, că noțiunea de „hotărâre judecătorească” presupune ca instanța să se pronunțe „asupra chestiunilor litigioase dintre părți în exercitarea propriei competențe”.

- 56 Este adevărat că, astfel cum a amintit guvernul polonez în ședință, Curtea a statuat în hotărârea menționată că o tranzacție intervenită în fața unei instanțe a unui stat membru și care pune capăt litigiului nu poate constitui o „hotărâre judecătorească” în sensul articolului 25 din Convenția de la Bruxelles. Cu toate acestea, nu se poate deduce prin analogie că calificarea drept „hotărâre judecătorească”, în sensul articolului 2 punctul 4 din Regulamentul Bruxelles IIa, ar trebui exclusă în mod sistematic în cazul în care o autoritate extrajudiciară este abilitată să pronunțe divorțul în temeiul unui acord încheiat de soți, în urma unei examinări a condițiilor stabilite de dispozițiile naționale în vigoare.
- 57 Astfel, după cum a arătat domnul avocat general în esență la punctul 50 din concluzii, Curtea, în Hotărârea din 2 iunie 1994, Solo Kleinmotoren (C-414/92, EU:C:1994:221), și-a întemeiat decizia pe faptul că tranzacțiile în cauză aveau un caracter în esență contractual, instanța respectivă limitându-se astfel să ia act de tranzacție fără a efectua vreo examinare a conținutului acestei tranzacții în raport cu dispozițiile legale în vigoare.
- 58 De altfel, Regulamentul Bruxelles IIB, care a reformat Regulamentul Bruxelles IIa, enunță în considerentul (14) că „[o]rice acord aprobat de instanță în urma examinării fondului în conformitate cu dreptul și cu procedurile naționale ar trebui să fie recunoscut sau executat ca o «hotărâre»”. Acesta adaugă că „[a]lte acorduri care dobândesc efecte juridice obligatorii în statul membru de origine în urma intervenției formale a unei autorități publice sau a unei alte autorități, astfel cum a fost comunicată Comisiei de un stat membru în acest scop, ar trebui să fie executate în alte state membre în conformitate cu dispozițiile specifice din prezentul regulament privind actele autentice și acordurile. Prezentul regulament nu ar trebui să permită libera circulație a unor simple acorduri private. Cu toate acestea, ar trebui să circule acordurile care nu sunt nici hotărâre, nici act autentic, dar au fost înregistrate de o autoritate publică competentă să facă acest lucru. Astfel de autorități publice pot include notarii care înregistrează acorduri, chiar și atunci când exercită o profesie liberală”.
- 59 Legiuitorul Uniunii a explicat astfel, dintr-o perspectivă de continuitate, faptul că acordurile de divorț, care au fost aprobate de o autoritate judiciară sau extrajudiciară în urma unei examinări pe fond efectuate în conformitate cu legislațiile și cu procedurile naționale, constituie „hotărâri judecătorești” în sensul articolului 2 punctul 4 din Regulamentul Bruxelles IIa și ale dispozițiilor Regulamentului Bruxelles IIB care se substituie acestei dispoziții și că tocmai această examinare pe fond face să se distingă aceste hotărâri judecătorești de actele autentice și de acorduri, în sensul regulamentelor menționate.
- 60 Prin urmare, din moment ce o autoritate extrajudiciară competentă aprobă, după o examinare pe fond, un acord de divorț, acesta este recunoscut ca „hotărâre judecătorească”, în conformitate cu articolul 21 din Regulamentul Bruxelles IIa și cu articolul 30 din Regulamentul Bruxelles IIB, în timp ce alte acorduri de divorț care au efect juridic obligatoriu în statul membru de origine sunt recunoscute, după caz, ca acte autentice sau acorduri, în conformitate cu articolul 46 din Regulamentul Bruxelles IIa și cu articolul 65 din Regulamentul Bruxelles IIB.

- 61 În acest context, trebuie arătat că, după cum a indicat Comisia în mod întemeiat în ședință, rezultă din geneza considerentului (14) și a articolului 65 din Regulamentul Bruxelles IIb că, prin adoptarea acestui regulament, legiuitorul Uniunii nu a urmărit să inoveze și să introducă norme noi, ci numai să „clarifice”, pe de o parte, domeniul de aplicare al normei deja cuprinse în articolul 46 din Regulamentul Bruxelles IIa și, pe de altă parte, criteriul care permite să se facă distincție între noțiunea de „hotărâre judecătorească”, cea de „act autentic” și cea de „acord între părți”, și anume criteriul legat de examinarea pe fond.
- 62 În lumina ansamblului acestor considerații trebuie să se stabilească dacă, în speță, un act de divorț întocmit de un ofițer de stare civilă dintr-un stat membru, care cuprinde un acord de divorț încheiat de soți și confirmat de aceștia în fața respectivului ofițer în conformitate cu condițiile prevăzute de reglementarea națională a acestui stat membru, constituie o „hotărâre judecătorească”, în sensul articolului 2 punctul 4 din Regulamentul Bruxelles IIa, în vederea aplicării articolului 21 alineatul (1) din acest regulament.
- 63 În această privință, din dosarul de care dispune Curtea rezultă că ofițerul de stare civilă este, în Italia, o autoritate instituită legal care, în temeiul dreptului acestui stat membru, este competentă să pronunțe divorțul într-un mod obligatoriu din punct de vedere juridic, consemnând în formă scrisă acordul de divorț redactat de soți, după efectuarea unei analize în sensul punctului 54 din prezenta hotărâre.
- 64 Astfel, în temeiul articolului 12 din Decretul-lege nr. 132/2014, ofițerul de stare civilă trebuie să primească, personal și de două ori, într-un interval de cel puțin 30 de zile, declarațiile fiecărui soț, ceea ce presupune că trebuie să se asigure de caracterul valabil, liber și informat al consimțământului lor de a divorța.
- 65 Pe de altă parte, în conformitate cu dispoziția menționată, acest ofițer efectuează o analiză a conținutului acordului de divorț în raport cu dispozițiile legale în vigoare, asigurându-se că acest acord privește numai desfacerea căsătoriei sau încetarea efectelor civile ale căsătoriei, cu excluderea oricărui transfer patrimonial, și că soții nu au copii minori sau copii majori fără capacitate juridică, cu handicap grav sau care nu sunt independenți din punct de vedere financiar, astfel încât acordul nu privește asemenea copii.
- 66 Reiese de asemenea din cuprinsul articolului 12 din Decretul-lege nr. 132/2014 că ofițerul de stare civilă nu este abilitat să pronunțe divorțul dacă una sau mai multe dintre condițiile prevăzute de această dispoziție nu sunt îndeplinite, în special dacă acest ofițer are îndoieli cu privire la caracterul liber și informat al consimțământului unuia dintre soți de a divorța, dacă acordul privește transferul patrimoniului sau dacă soții au copii care nu sunt majori și independenți din punct de vedere financiar.
- 67 Având în vedere considerațiile care precedă, trebuie să se răspundă la prima întrebare că articolul 2 punctul 4 din Regulamentul Bruxelles IIa trebuie interpretat, în special în vederea aplicării articolului 21 alineatul (1) din acest regulament, în sensul că un act de divorț întocmit de un ofițer de stare civilă din statul membru de origine, care cuprinde un acord de divorț încheiat de soți și confirmat de aceștia în fața respectivului ofițer în conformitate cu condițiile prevăzute de reglementarea acestui stat membru, constituie o „hotărâre judecătorească” în sensul articolului 2 punctul 4 menționat.

Cu privire la cea de a doua întrebare

- 68 Având în vedere răspunsul dat la prima întrebare, nu mai este necesar să se răspundă la a doua întrebare.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 69 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Marea Cameră) declară:

Articolul 2 punctul 4 din Regulamentul (CE) nr. 2201/2003 al Consiliului din 27 noiembrie 2003 privind competența, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești în materie matrimonială și în materia răspunderii părintești, de abrogare a Regulamentului (CE) nr. 1347/2000

trebuie interpretat, în special în vederea aplicării articolului 21 alineatul (1) din acest regulament, în sensul că

un act de divorț întocmit de un ofițer de stare civilă din statul membru de origine, care cuprinde un acord de divorț încheiat de soți și confirmat de aceștia în fața respectivului ofițer în conformitate cu condițiile prevăzute de reglementarea acestui stat membru, constituie o „hotărâre judecătorească” în sensul articolului 2 punctul 4 menționat.

Semnături